

O‘ZBEKISTON AGRAR SEKTORI RIVOJLANISHINING STATISTIK TAHLILI

Zakirova Umida Maxamadaminovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
«Statistika» kafedrasi mustaqil izlanuvchisi,
i.f.f.d (PhD)
E-mail:Umida123655@gmail.com

Annotasiya. Mazkur maqolada, O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligi sohasida kuzatilgan dinamik o‘zgarishlar, ularning ba‘zi qonuniyatlari hamda kelajak uchun prognoz ko‘rsatkichlariga ta‘sirini statistik ma‘lumotlar asosida tahlil qilinadi. Agrar sohalarga oid rasmiy statistikalar yordamida qishloq xo‘jaligidagi modernizatsiya jarayonlarining natijalari, makroiqtisodiy ko‘rsatkichlardagi o‘zgarishlar va ular hamda aholi farovonligiga ta‘sirini chuqur o‘rganiladi.

Kalit so‘zlar: Agrar tarmoqlar, agrar sohalardagi o‘zgarishlar, qishloq xo‘jaligidagi tarkibiy islohotlar va rivojlanish tendensiyalari, raqamli texnologiyalar asosida qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilish, mahsulot eksportining rivojlanishi, fermer xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash va ularni kengaytirish chora-tadbirlari, suv resurslarini boshqarish muammolari, mahsulotlarning diversifikatsiyasi.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 — 2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida 2022 yil 28 yanvardagi PF-60 - son Farmonida keltirilgan maqsadlaridan biri tadbirkorlik faoliyatini tashkil qilish va doimiy daromad manbalarini shakllantirish uchun sharoitlar yaratish, xususiyl sektorning Yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 80 foizga va eksportdagi ulushini 60 foizga yetkazish hamda Qishloq xo‘jaligini ilmiy asosda intensiv rivojlantirish orqali dehqon va fermerlar daromadini kamida 2 baravar oshirish, qishloq xo‘jaligining yillik o‘sishini kamida 5 foizga yetkazish¹⁶.

Yurtboshimizning “Raqamli O‘zbekiston - 2030 strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni bilan agrosanoatni rivojlantirishga qaratilgan bir necha o‘nlab loyihalarni amalga oshirish belgilangan. Shu asosda raqamlashtirish bo‘yicha qo‘yilgan vazifa va topshiriqlarni jadal suratlarda olib borishda yetakchi xorijiy tajribani o‘rganish, jumladan, Yevropa Ittifoqi va Jahon Bankining maslahat va moliyaviy qo‘llab-quvvatlashidan, eng yaxshi texnik yechimlardan foydalanilmoqda. Ma‘lumki, ohirgi 15 yil ichida O‘zbekiston aholisi 27 milliondan deyarli 40 millionga yetdi, har bir kishi uchun ajratilgan yer maydoni esa 23 sotixdan 16 sotixga kamaydi¹⁷.

Mamlakatimiz qishloq xo‘jaligini isloh qilish, xususan sohada davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish, bozor munosabatlarini keng joriy qilish, qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtiruvchi, qayta ishlovchi va sotuvchi subyektlar o‘rtasidagi munosabatlarning huquqiy asosini mustahkamlash, sohaga investitsiyalarni jalb qilish, resurstejamkor texnologiyalarni joriy etish hamda qishloq ho‘jaligi mahsulotlari ishlab

¹⁶ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022-2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-60 – son Farmoni. www.lex.uz

¹⁷ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 05.10.2020 yildagi “Raqamli O‘zbekiston - 2030 strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-6079-sonli farmoni. www.lex.uz

chiqaruvchilarni zamonaviy texnikalar bilan ta'minlash borasida muayyan ishlar amalga oshirilmogda. Shu bilan birga, qishloq xo'jaligini rivojlantirish bo'yicha uzoq muddatga mo'ljallangan strategiyaning mavjud emasligi yer va suv resurslaridan samarali foydalanishga, sohaga investitsiyalarni keng jalb etishga, ishlab chiqaruvchilarning yuqori daromad olishiga va mahsulotlar raqobatbardoshligini oshirishga to'sqinlik qilmoqda. Ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, yer va suv munosabatlarini takomillashtirish, qulay agrobiznes muhitini va yuqori qo'shilgan qiymat zanjirini yaratish, kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash, sohaga bozor mexanizmlarini, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, shuningdek, ilm-fan yutuqlaridan samarali foydalanish hamda kadrlar salohiyatini oshirish maqsadida xalqaro tashkilotlar va ekspertlar ishtirokida ishlab chiqilgan O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020 — 2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasi va unda belgilangan vazifalarni amalga oshirish bo'yicha “Yo'l xarita”si ishlab chiqilgan¹⁸.

Qishloq xo'jaligi tarmog'i Respublikamizning milliy mahsulot ishlab chiqarish sohasidagi asosiy tarmoqlaridan biri hisoblanib, o'zining qo'shimcha qiymat yaratishi, aholi ehtiyojini qondirishdagi o'rni va yuqori darajaga ega bo'lgan ishlab chiqarish bilan boshqa soha va tarmoqlardan afzalligi bilan tubdan farq qiladi. Bugungi kunda qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligida respublika yalpi ichki mahsulotining 25 %, oziq-ovqat mahsulotlarining 90 % dan ziyodi yaratilmoqda. Agrar soha mamlakatimizning yetakchi sohalaridan biri sifatida nafaqat aholini oziq-ovqat mahsulotlari hamda sanoatni esa xom-ashyo bilan ta'minlashda, balki iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarini rivojlantirishda ham muhim o'rin egallaydi¹⁹.

Hozirgi kunda Respublikamiz qishloq xo'jaligi mahsulotlarining ko'plab turlarini yetishtirish, ishlab chiqarish, saqlash va qayta ishlash hamda eksport salohiyatini oshirish borasida katta imkoniyatga ega. Lekin, bu imkoniyatlardan hozircha yetarlicha foydalanilayotgani yo'q. Mamlakat eksport salohiyatining yuksalishida qishloq xo'jaligi muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston joriy yilda xorijiy davlatlarga Davlat statistika qo'mitasi dastlabki ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yilning yanvar-noyabr oylarida xorijga qiymati 1,0 mlrd. AQSH dollari qiymatidagi 1,6 mln. tonna meva va sabzavotlar eksport qilgan. Bu ko'rsatkich o'tgan yilning mos davri bilan solishtirilganda 168,3 ming tonnaga oshgan²⁰.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Sh.Xo'jayev va N.Umarova “O'zbekistonda qishloq xo'jaligini raqamlashtirishning iqtisodiy foydalari bahosi” mazusida 2023-yilda *Asian Journal of Agricultural Economics* jurnalida chop etilgan tadqiqotda O'zbekiston qishloq xo'jaligi sektorida raqamli texnologiyalarning iqtisodiy ta'sirini tahlil qilishadi. Ular

¹⁸ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktabrdagi “O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020 — 2030-yillarga mo'ljallangan Strategiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-5853-sonli Farmoni.

¹⁹ Berdiqulov Q.G'. O'zbekiston Respublikasida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi tarmog'ining rivojlanish holati va uning tendentsiyalaridagi o'zgarishlarni statistik baholash. “O'zbekiston statistika axborotnomasi” ilmiy-elektron jurnal 2023/1(15) 107 www.statmirror.uz

²⁰ Abdarayimov A.R. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport salohiyatini oshirishda vujudga kelayotgan muammolar va ularning yechimlari. Academic Research in Educational Sciences Volume 4 | Issue 1 | 2023 SJIF: 5,7 | UIF: 6,1

sun'iy yo'ldosh asosida ekinlarni kuzatish va elektron savdo platformalari kabi raqamli vositalarni o'rganib, raqamli integratsiya qishloq xo'jaligi yalpi ichki mahsulotini kelgusi besh yilda 10% ga oshirishi mumkinligini xulosa qilganlar.

D.Sobirova va A.Ergashev “O'zbekistonda raqamli qishloq xo'jaligi texnologiyalarini joriy etish: Taraqqiyot va siyosiy tavsiyalar” nomli ilmiy ishi qishloq xo'jaligini raqamlashtirish jarayonini tezlashtirish uchun zarur bo'lgan siyosat masalalariga bag'ishlangan. Mualliflar raqamli infratuzilma va qishloq xo'jaligi xodimlarini o'qitish bo'yicha takliflarni ilgari surgan va ushbu tadbirlarning raqamli qishloq xo'jaligidan to'liq foydalanish uchun muhimligini ta'kidlaganlar.

Qishloq xo'jaligi sanoatini raqamlashtirish samaradorligini nafaqat vositachilar, balki oxirgi xaridorlar bilan ham bitimlar tuziladigan agrosanoat majmuasi tovarlarini sotish uchun elektron platforma yaratish orqali oshirish mumkin. Raqamli iqtisodiyot elementlari yerlarni, ekinlarni monitoring qilish, ishlab chiqaruvchi va xaridor o'rtasidagi hisob-kitoblarni optimallashtirish, investitsiya va kredit tizimini ratsionalizatsiya qilish, ijtimoiy sug'urta uchun ishlatilishi mumkin. Raqamlashtirish marketing usullaridan faol foydalanishni, monopoliyaga qarshi turishni, iqtisodiyotning barcha ishtirokchilari o'rtasida elektron o'zaro ta'sir o'tkazish uchun sharoit yaratishni ta'minlaydi. Agrosanoat majmuasining raqamli platformalari. Texnologik raqamli platformalar innovatsion infratuzilmaning elementlari hisoblanadi. Ularning maqsadi tezkor va samarali aloqani ta'minlash, fermerlarning boshqa manfaatdor tomonlar bilan bevosita o'zaro munosabatlarini rag'batlantirish deya fikr bildirgan.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Oziq-ovqat va qishloq xo'jaligi tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2028-yilga borib qishloq xo'jaligida zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga yo'naltirilgan global xarajatlarning 3 barobarga oshishi kutilmoqda. Bu ko'rsatkich 16,4 milliard AQSh dollariga teng bo'lishi prognoz qilinmoqda. Jumladan, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar (Big Data) va ob'ektlar interneti (IoT) texnologiyalariga qaratilgan investitsiyalar sezilarli darajada oshib, 2021-yildagi 1 milliard AQSh dollardan 2028-yilga kelib 5 milliard AQSh dollariga yetishi kutilmoqda. Ushbu o'sish tendensiyasi qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetkazib berish va boshqarishda raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali hosildorlikni oshirish, resurslarni tejash va ekologik barqarorlikni ta'minlash imkonini beradi²¹.

2023-yilda **Savdo va investitsiyalar bo'yicha xalqaro markaz (ITC)** va **O'zbekiston Savdo-sanoat palatasi** tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport qilish imkoniyatlarini oshirishga alohida e'tibor qaratildi. Ushbu hisobotlar mamlakatning asosiy eksport mahsulotlari – meva, sabzavot, g'alla mahsulotlarini xorijiy bozorlar talabiga mos ravishda sertifikatlash va sifatini oshirishga oid strategiyalarni ko'rib chiqadi. Xalqaro bozorda O'zbekiston mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirish, ularni brendlash va marketing strategiyalarini takomillashtirish orqali eksport hajmini oshirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Yuqoridagi adabiyotlar va tadqiqotlar 2023-yilda O'zbekiston qishloq

²¹ Ermonov F.F. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetkazib berishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari. “O'zbekiston statistika axborotnomasi” ilmiy-elektron jurnali 2025/1-son 1 www.statmirror.uz

xo‘jaligida amalga oshirilayotgan islohotlar, yangi texnologiyalar va xorijiy investitsiyalar yordamida sektorda qanday ijobiy o‘zgarishlar yuz berayotganini yaqqol ko‘rsatadi. Shu bilan birga, qishloq xo‘jaligida samaradorlikni oshirish uchun davlat tomonidan yo‘naltirilgan moliyaviy yordam, ekologik barqarorlik masalalari va xalqaro hamkorlikning ahamiyati chuqur tahlil qilingan. Mazkur adabiyotlar va ilmiy manbalar orqali O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi tarmog‘ida amalga oshirilayotgan tarkibiy-tuzilmaviy o‘zgarishlarning holati va ularning iqtisodiy o‘sishga ta‘sirini tushunish imkoniyati yaratiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning asosiy maqsadi — mamlakatimizda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonlarini o‘rganish, ularning tarkibiy o‘zgarishlarini baholash va kelajakdagi rivojlanish istiqbollarini aniqlash uchun ilmiy va amaliy takliflar hamda tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati shundaki, respublikamizda agrar sektorning rivojlanish jarayonlari, ulardagi tarkibiy va tuzilmaviy o‘zgarishlarni kompleks statistik tahlilini amalga oshirish va samaradorligini baholash natijasida istiqbol uchun muqobil bo‘lgan boshqaruv qarorlarini qabul qilish va asosiy yo‘nalishlarini belgilash imkoniyatlarini kengaytiradi.

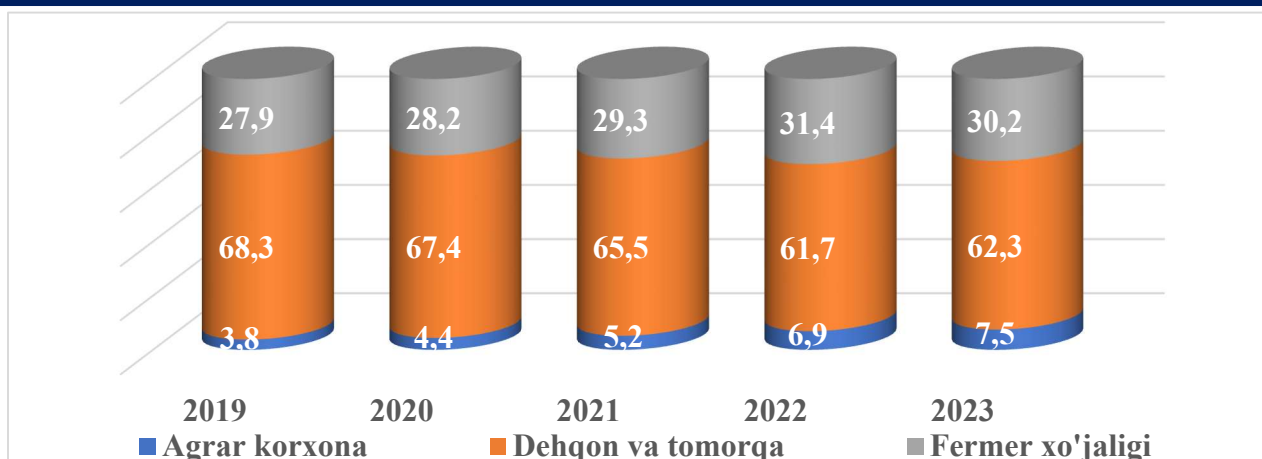
Tadqiqot jarayonida induksiya va deduksiya, statistik guruhlash, ekspert baholash, ilmiy abstraksiyalash, tahlil va sintez, umumlashtiruvchi ko‘rsatkichlar, vaqt qatorlari, iqtisodiy indekslar, statistik jadval va grafiklar kabi usullardan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu bo‘limda O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi sohasida bajarilayotgan tarkibiy va tuzilmaviy o‘zgarishlarning statistik tahlil natijalari keltiriladi.

2019-yildan 2023-yilgacha bo‘lgan davrda agrar tarmoq mahsulotlari o‘shish tendensiyasini namoyon qilgan. Ayrim yillarda biroz pasayish kuzatilgan bo‘lsa ham, umumiy o‘shish davom etgan. 2023-yilda eng yuqori ko‘rsatkichga erishilgan, bu sohaga e‘tibor qaratish va uni rivojlantirish muhimligini ko‘rsatadi. Qo‘shimcha ma‘lumotlar bilan har bir yildagi o‘zgarishlarning sabablarini aniqlash mumkin bo‘ladi.

Shuningdek, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari umumiy hajmida dehqon va tomorqa xo‘jaliklari, fermer xo‘jaligi va qishloq xo‘jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarning ulushi ularning tarmoq rivojlanishidagi ulushini ko‘rsatib beradi (1-rasm).

1-rasm. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari umumiy hajmida tarkibiy bo'limlarning ulushi, %da²²

2019-yilda qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarning ulushi 3,8%ni, dehqon va tomorqa xo'jaliklari 68,3%ni, fermer xo'jaligi 27,9% ni tashkil qilgan. 2020 yilda qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarning ulushi 4,4%ni, dehqon va tomorqa xo'jaliklari 67,4%ni, fermer xo'jaligi 28,2% ni tashkil qilgan. 2021-yilda qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarning ulushi o'sishda davom etgan (4,4% dan 5,2% ga). Dehqon va tomorqa xo'jaliklarining ulushi yana kamaygan (67,4% dan 65,5% ga), fermer xo'jaliklarining ulushi esa o'sgan (28,2% dan 29,3% ga). 2022 – yilda qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarning ulushi sezilarli darajada oshgan (5,2% dan 6,9% ga). Dehqon va tomorqa xo'jaliklarining ulushi keskin kamaygan (65,5% dan 61,7% ga), fermer xo'jaliklarining ulushi esa sezilarli darajada oshgan (29,3% dan 31,4% ga). 2023-yilda esa qishloq xo'jaligi faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlarning ulushi o'sishda davom etgan (6,9% dan 7,5% ga). Dehqon va tomorqa xo'jaliklarining ulushi biroz tiklangan (61,7% dan 62,3% ga), fermer xo'jaliklarining ulushi esa kamaygan (31,4% dan 30,2% ga).

2024 yil yanvar-mart oyida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligida yangi tashkil etilgan korxonona va tashkilotlar (fermer va dehqon xo'jaliklaridan tashqari) soni – 1 670 birlikni tashkil etdi.

2-rasm. Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligida faoliyat ko'rsatayotgan korxonona va tashkilotlar soni (fermer va dehqon xo'jaliklaridan tashqari, birlikda)

²² www.stat.uz rasmiy sayt ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi.

Hududlar kesimida tahlil qilinganda, eng ko'p korxonalar va tashkilotlar Qashqadaryo viloyatida – 4 649 birlikni yoki respublika bo'yicha mazkur sohada faoliyat ko'rsatayotgan jami korxonalar va tashkilotlarning 13,6 % ini tashkil etgan bo'lsa, aksincha eng kam korxonalar va tashkilotlar Toshkent shahrida – 607 birlik (1,8 %) qayd etildi.

Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulot (xizmat)lari yalpi ishlab chiqarishi – sohada o'z iste'moli va sotish uchun yaratilgan mahsulot va xizmatlarning umumiy qiymati. Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulot (xizmat)lari yalpi ishlab chiqarishi dehqonchilik va chorvachilik mahsulot (xizmat)lari yalpi ishlab chiqarishi, ovchilik xo'jaligida, o'rmonchilik va yog'och tayyorlash, baliq ovlash va akvakultura sohasida etishtirilgan mahsulot (xizmat)lar qiymati asosida shakllantiriladi.

Dastlabki ma'lumotlarga ko'ra, 2024 yilning yanvar-mart oylarida qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi mahsulot (xizmat)larining umumiy hajmi 45,4 trln. so'mni, shu jumladan, dehqonchilik va chorvachilik, ovchilik va ushbu sohalarda ko'rsatilgan xizmatlar – 43,0 trln. so'mni, o'rmon xo'jaligi – 2,0 trln. so'mni, baliqchilik xo'jaligi – 0,4 trln. so'mni tashkil qildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi sohasidagi tarkibiy va tuzilmaviy o'zgarishlarni statistik tahlil natijalari asosida muhim xulosalarga kelindik. So'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda davlat tomonidan ko'rsatilayotgan moliyaviy yordamlar qishloq xo'jaligining samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qilmoqda. Bu omillar esa qishloq xo'jaligi mahsulotlarining ichki va tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligini mustahkamlashga yordam bermoqda.

Birinchi, qishloq xo'jaligida mahsulot hajmining barqaror o'sishi va hosildorlik darajasining oshishi zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish va yangi agronomik usullardan foydalanishga bevosita bog'liq. Ushbu rivojlanishni davom ettirish orqali mahalliy fermer xo'jaliklarining samaradorligi va hosildorligi yanada oshadi. Bundan tashqari, mahsulotlar diversifikatsiyasi xalqaro bozorga chiqishda keng imkoniyatlar yaratib, O'zbekistonning qishloq xo'jaligida yuqori daromad keltiradigan mahsulotlarni yetishtirish salohiyatini oshirmoqda.

Ikkinchi, qishloq xo'jaligida raqamlashtirish va suvni tejashga qaratilgan texnologiyalarni joriy etish resurslardan samarali foydalanish imkonini kengaytirmoqda. Xususan, sun'iy yo'ldosh monitoringi, aqlli sug'orish tizimlari va boshqa raqamli texnologiyalar tuproq unumdorligini oshirish, suvni tejash va umumiy ishlab chiqarish samaradorligini yakuniy bosqichga yetkazishda muhim natijalarga erishmoqda. Suv resurslarini tejash va tejash bo'yicha davlat tomonidan ko'rsatilayotgan yordam choralari ham ushbu yo'nalishda muhim ahamiyat kasb etadi va ularni kengaytirish zarur.

Uchinchi, eksport imkoniyatlarini kengaytirish va xalqaro bozor talablarga mos mahsulotlar ishlab chiqarishni ta'minlash uchun davlat tomonidan qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish muhimdir. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport

qilishda xalqaro sifat standartlari va sertifikatlarga rioya qilish O‘zbekistondagi mahsulotlarga bo‘lgan ishonchni oshirishga yordam berayotganligini ta’kidlash lozim. Shu sababli, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va yangi eksport bozorlari uchun izlanishlar davlat strategiyasining muhim ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qolishi kerak.

Takliflar:

1. **Suv resurslarini boshqarish va tejash dasturlari:** Suvdan foydalanishni optimallashtirish bo‘yicha maxsus dasturlarni kengaytirish va ushbu texnologiyalarga subsidiyalar ajratishni davom ettirish kerak. Bunday choralar suv tanqisligi muammosini hal qilishda katta yordam beradi va kelgusida resurslarning iqtisodiy jihatdan tejaliishiga hissa qo‘shadi.

2. **Kichik fermer xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash:** Kichik va o‘rta fermer xo‘jaliklariga moliyaviy yordam ko‘rsatish, ularni kreditlash va imtiyozli qarzlarni ajratishni davom ettirish orqali sektorning barqaror rivojlanishini ta’minlash zarur. Bu qishloq xo‘jaligida mehnat unumdorligini oshirish va yangi ish o‘rinlarini yaratishga hissa qo‘shadi.

3. **Mahsulot diversifikatsiyasi va yangi bozorlarga chiqish:** Qishloq xo‘jaligida faqat an’anaviy ekinlarga bog‘lanib qolmaslik, balki yuqori daromad keltiruvchi yangi ekin turlarini rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlash kerak. Bu eksportda yangi yo‘nalishlarni ochib, iqtisodiyotga qo‘shimcha daromad keltirishi mumkin.

Ushbu xulosa va takliflar O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi sohasidagi tarkibiy va tuzilmaviy o‘zgarishlarning samaradorligini oshirishga yordam beradi hamda mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash va eksport imkoniyatlarini kengaytirish bo‘yicha belgilangan maqsadlarga erishishda muhim asos yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasining “Dehqon xo‘jaligi to‘g‘risida”gi Qonuni. 2021 yil 1 aprel. – URL: <https://www.lex.uz>

2. O‘zbekiston Respublikasining “Fermer xo‘jaligi to‘g‘risida”gi Qonuni. 2004 yil 26 avgust, 662-II-son. – URL: <https://www.lex.uz>

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni PF-5853-son, 2019 yil 23 oktyabr. “O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning 2020–2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”. – URL: <https://www.lex.uz>

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori PQ-273-son, 2022 yil 7 iyun. “2020–2030 yillarga mo‘ljallangan strategiyada belgilangan vazifalar ijrosini samarali tashkil etishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”.

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni PF-60-son, 2022 yil 28 yanvar. “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”. – URL: <https://www.lex.uz>

6. Axmedov N., Alimov Sh., Tursunova F. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligida raqamli transformatsiya: barqaror rivojlanish uchun muammolar va imkoniyatlar // The Journal of Agricultural Innovation and Development. – 2023.

7. Safarova G., Mirzayev R. O‘zbekistonda kichik fermer xo‘jaliklarida raqamli islohotlarning ta‘siri // Central Asian Economic Review. – 2023.
8. Xo‘jayev Sh., Umarova N. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini raqamlashtirishning iqtisodiy foydalari bahosi // Asian Journal of Agricultural Economics. – 2023.
9. Matkarimov M. Fermer xo‘jaliklarida yer maydonlarini me‘yorlashtirish masalalari. – URL: <https://www.researchgate.net>
10. Abdullayev Sh., Ismoilov R. O‘zbekiston qishloq xo‘jaligida tarkibiy o‘zgarishlar va samaradorlikka ta‘sirini o‘rganish // Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti ilmiy jurnali. – 2023. – URL: <https://www.tsue.uz/uz/journal/agriculture2023>
11. Karimov U. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari eksporti va ichki talabning o‘zaro bog‘liqligini baholash usullari // Iqtisodiyot va Innovatsiyalar Instituti ilmiy to‘plami. – URL: <https://www.eii.uz>
12. Rahmonova M., Saidov T. Qishloq xo‘jaligida innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ularning iqtisodiy samaradorligi // O‘zbekiston Qishloq xo‘jaligi Ilmiy Markazi jurnali. – URL: <https://www.agriculture.uz>